

کارگاه پنجم - بخش هشتم - دکتر صادقی

عنوان بخش: آشنائی با مالکیت فکری (1) - مالکیت صنعتی

حوزه‌های مالکیت معنوی (فکری) Intellectual Property

☐ مالکیت ادبی و هنری Literary and artistic Property

☐ مالکیت صنعتی: Industrial Property

برخی مصادیق مالکیت صنعتی: Industrial Property

☐ حق اختراع patent

☐ علائم تجاری Trade Mark

☐ اسم تجاری Trade Name

☐ اسرار تجاری Trade Secrets

تعریف اختراع: patent

☐ تعریف وایپو (WIPO)

اختراع عبارتست از حق انحصاری که بابت خلق ابتکاری یک محصول یا یک

فرایندی که موجب تولید یک محصول می شود اعطا می شود.

☐ تعریف قانون ثبت اختراعات... 1386

« اختراع نتیجه فکر فرد یا افرادی است که برای اولین بار فرآیند یا فرآورده خاصی را

ارائه می کند و مشکلی را در یک حرفه، فن، فناوری، صنعت و مانند آنها حل می نماید »

برخی حقوقدانان حق اختراع را عبارت می دانند از: «حق انحصاری که مخترع برای مدت محدودی برای استفاده انحصاری از اختراع خود دارد. در پایگاه اطلاعاتی سازمان جهانی مالکیت معنوی (WIPO) نیز تعریفی مشابه وجود دارد مبنی بر اینکه «اختراع عبارتست از حق انحصاری که بابت خلق ابتکاری یک محصول یا یک فرایندی که موجب تولید یک محصول می شود اعطا می شود.»

در قانون جدید التصویب ثبت اختراعات، طرحهای صنعتی و علائم تجاری مصوب 1386 ایران اختراع تعریف شده است. به موجب ماده (1) قانون یاد شده «اختراع نتیجه فکر فرد یا افرادی است که برای اولین بار فرآیند یا فرآورده خاصی را ارائه می کند و مشکلی را در یک حرفه، فن، فناوری، صنعت و مانند آنها حل می نماید.»

منابع بین المللی حمایت از اختراع

1- معاهدات ماهوی

□ کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی - 1883

ایران در سال 1337 به این کنوانسیون ملحق و در سال 1377 به اصلاحات آن نیز ملحق گردید

□ موافقتنامه جنبه های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری - 1994

□ معاهده حقوق اختراع - 2000 ژنو

کنوانسیون پاریس اولین ابزار بین المللی برای حمایت از مالکیت صنعتی است که البته اختصاص به اختراعات نداشته و ناظر بر علائم تجاری نیز می باشد که خوشبختانه ایران در سال 1337 به این کنوانسیون ملحق شده و در سال 1377 نیز اصلاحات آنرا نیز پذیرفته است

اما دومین ابزار بین المللی در زمینه مالکیت صنعتی از جمله اختراعات موافقتنامه جنبه های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری معروف به موافقتنامه تریپس است که در سال 1994 تصویب شد. این موافقتنامه ضمن تأیید مقررات کنوانسیون پاریس راجع به اختراعات قواعد مکمل و جدیدی را نیز پیش بینی نموده است. کشور ما تاکنون به این موافقتنامه ملحق نگردیده است

2- معاهدات شکلی

□ معاهده همکاری ثبت اختراع (PCT) - 1970

ایران در سال 1386 به این معاهده ملحق گردید.

□ معاهده بوداپست در مورد شناسائی بین المللی تسلیم میکروارگانیزم ها برای استفاده در تشریفات ثبت اختراعات -

❑ موافقت نامه استراسبورگ در مورد طبقه بندی بین المللی اختراعات - 1971

معاهدات شکلی به بیان چگونگی ثبت اختراعات در جهت یکنواخت سازی شرایط و تشریفات شکلی ثبت اختراعات در کشورهای مختلف بویژه امکان ثبت بین المللی اختراعات می باشند. یکی از این معاهدات، معاهده همکاری ثبت اختراع 1970 (PCT) است که خوشبختانه ایران در سال 1386 به این معاهده ملحق گردید.

معاهده بوداپست در مورد شناسائی بین المللی تسلیم میکروارگانیزم ها برای استفاده در تشریفات ثبت اختراعات - 1977 نیز یکی دیگر از معاهدات شکلی است که تاکنون ایران به آن ملحق نشده است. معاهده شکلی دیگر در زمینه اختراعات عبارت است از موافقت نامه استراسبورگ در مورد طبقه بندی بین المللی اختراعات - 1971 که این معاهده را نیز تاکنون ایران نپذیرفته است.

قوانین

ملی حمایت از اختراعات

❑ قانون ثبت علائم تجاری و اختراعات - 1310

❑ قانون حمایت از پدیدآورندگان نرم افزارهای رایانه ای - 1379

❑ قانون تجارت الکترونیکی - 1382

❑ قانون ثبت اختراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری - 1386

❑ موادی از قانون برنامه پنجم

در نظام حقوقی ایران خوشبختانه قوانین لازم برای حمایت از اختراعات وجود دارد. تا سال 1386 ثبت و حمایت از اختراعات بر اساس قانون ثبت علائم تجاری و اختراعات - 1310 صورت می گرفت. البته در این فاصله تا سال 1386 قوانین مرتبط دیگری نیز تصویب شدند که از جمله این قانون ها، قانون حمایت از پدیدآورندگان نرم افزارهای رایانه ای - 1379 است که امکان ثبت نرم افزارهای رایانه ای به عنوان اختراع را در صورتی که از لحاظ فنی دارای شرایط اختراع باشد و به تائید کمیته موضوع ماده 8 این قانون برسد، پیش بینی نموده است. علاوه بر این قانون دیگری نیز به تصویب رسید و آن قانون تجارت الکترونیکی - 1382 می باشد که در این قانون حمایت از اختراعات در فضای مجازی پیش بینی شده است.

اما در سال 1386 در جهت نزدیک تر شدن قانون ثبت اختراعات سال 1310 با استانداردهای بین المللی، قانون مزبور اصلاح شد و قانون جدیدی با عنوان قانون ثبت اختراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری تصویب شد. که هم اکنون این قانون لازم الاجرا است.

علاوه بر این در قانون برنامه پنجم مصوب 1389 احکامی در مورد ثبت اختراعات پیش بینی شده است که از جمله در ماده 17 این قانون تاکید شده است قبل از ثبت اختراعات از جهت ماهیتی نظر دستگاه های ذیربط اخذ گردد.

حق اختراع و کشف - Discovery

- تعریف اکتشاف
- تفاوت‌های اختراع و اکتشاف
- عدم حمایت از اکتشاف در معاهدات بین‌المللی مربوط به مالکیت صنعتی
- حمایت از اکتشاف به عنوان مصادیق مالکیت فکری در کنوانسیون تاسیس سازمان مالکیت فکری - WIPO
- عدم حمایت از اکتشاف در نظام حقوق مالکیت فکری ایران

در اصطلاح « کشف » یعنی شناخت صرف آنچه در طبیعت وجود دارد. در واقع کاشف به کسی گفته می‌شود که به بازشناسی روابط خصوصیات یا پدیده‌های علت و معلولی که به طور عینی در طبیعت وجود دارند می‌پردازد.

در اختراع

شخص مخترع صرفاً خصوصیات و یا پدیده‌ای موجود در طبیعت را کشف نمی‌کند بلکه راه حل مشکلی را با استفاده از ابزارهای فنی کشف می‌کند.

معهدا در بند (4) ماده 2 کنوانسیون تاسیس سازمان جهانی مالکیت معنوی (وایپو)، از اکتشافات علمی به عنوان یکی از مقولات حقوق مالکیت معنوی حمایت به عمل آمده است

در قانون جدیدالتصویب ثبت اختراعات... مصوب 1386 تفکیک بین اختراع و کشف رعایت شده و مورد توجه قانونگذار واقع گردید. به طوری که اولاً در ماده (1) اختراع به گونه‌ای تعریف شده که موارد اکتشاف از شمول آن خارج هستند ثانیاً در بند (الف) ماده (4) نیز صراحتاً «کشفیات، نظریه‌های علمی، روشهای ریاضی و آثار هنری» از شمول اختراع خارج گردیده اند

خصوصیات اختراع (شرایط ماهوی)

تازگی (عدم وجود در فن یا صنعت قبلی)

ابتکاری

کاربرد صنعتی

ماده 2 قانون ثبت اختراعات ... مصوب 1386 :

«از نظر صنعتی، اختراعی کاربردی محسوب می‌شود که در رشته‌ای از صنعت قابل ساخت یا استفاده باشد.»

اولین شرط ماهوی برای شناسایی یک فرآورده یا فرآیند به عنوان اختراع عبارتست از اینکه جدید و تازه باشد. به این مفهوم که در فن یا صنعت قبلی پیش بینی نشده باشد.

در ماده 2

قانون ثبت اختراعات، ... مصوب 1386 ایران نیز به صراحت جدید بودن ابتکار به عنوان شرط اساسی اختراع ذکر شده است. و در تعریف جدید بودن ذکر گردیده است که « در فن یا صنعت قبلی وجود نداشته» باشد. در قسمت اخیر بند (ه) ماده 4 قانون یاد شده نیز تصریح گردیده است: « فن یا صنعت قبلی عبارتست از هر چیزی که در نقطه ای از جهان از طریق انتشار کتبی یا شفاهی یا از طریق استفاده عملی و یا هر طریق دیگر قبل از تقاضا و یا در موارد حق تقدم ناشی از اظهارنامه ثبت اختراع، افشا شده باشد.»

یک اختراع هر چند هم که تازه کی داشته و برای اولین بار صورت گیرد ولی فاقد جنبه ابتکار و خلاقیت باشد فاقد آثار حقوقی مترتب بر اختراعات است. ابتکاری بودن بدین مفهوم است که اختراع واجد یک نوآوری و خلاقیت جدیدی نسبت به فرآورده ها یا فرآیندهای قبلی باشد به نحوی که برای یک شخص که دارای مهارت معمولی در فن یا صنعت مورد نظر باشد. معلوم و آشکار نباشد

ویژگی سومی که یک اختراع بایستی دارا باشد عبارتست از اینکه اختراع مزبور مشکلی را از مشکلات موجود در صنعت یا یک فن خاص حل نماید

شرایط سلبی (اختراعات غیر قابل ثبت)

1- موارد خلاف نظم عمومی و اخلاق حسنه

2- روشهای تشخیص درمان و جراحی

3- گیاهان و حیوانات

علاوه بر سه شرط مثبتی که بایستی اختراع داشته باشد تا قابل ثبت باشد اختراع در صورتی که واجد شرایط زیر باشد قابل ثبت نیست:

1- موارد خلاف نظم عمومی و اخلاق حسنه:

اصولاً بحث

نظم عمومی و اخلاق حسنه به جهت آمره بودن قواعد مربوط به آن به گونه ایست که هیچ حق خصوصی یا حمایت قانونی نمی تواند مغایر با آن باشد. به همین دلیل در قوانین ملی بسیاری از کشورها از جمله ایران نیز شرط عدم تعارض با نظم عمومی و اخلاق حسنه یک شرط اساسی برای قابلیت ثبت یک اختراع است. در قانون ثبت اختراعات .... 1386 در بند (و) ماده (4) «اختراعاتی که بهره برداری از آنها خلاف موازین شرعی یا نظم عمومی و اخلاق حسنه باشد». از شمول اختراعات قابل ثبت خارج شده است.

2- روشهای تشخیص درمان و جراحی

در بند (ج)

ماده 4 قانون ثبت اختراعات... مصوب 1386 «روشهای تشخیص و معالجه بیماریهای انسان یا حیوان» از حیثه حمایت از اختراع خارج شده است.

3- گیاهان و حیوانات

به موجب

جز (ب) بند 3 ماده 27 موافقت نامه تریپس به کشورهای عضو اجازه داده می شود تا گیاهان و حیوانات را از امکان دریافت ورقه اختراع استثناء سازند. براین اساس گیاهان و حیوانات به طور کلی یا بخشی از آنها از جمله DNA، سلول ها، بذرها، گونه ها و تقسیمات یک نوع از شمول حمایت حق اختراع خارج می باشند. در قانون ثبت اختراعات ایران این استثنا ذکر نشده است.

شرایط سلبی (اختراعات غیر قابل ثبت)

4- سایر موارد (ماده 4 قانون ثبت اختراعات):

1-4- طرحها و قواعد یا روشهای انجام کار تجاری و سایر فعالیتهای ذهنی و اجتماعی

2-4- کشفیات، نظریه های علمی، روشهای ریاضی و آثار هنری

3-4- منابع ژنتیک و اجزا ژنتیک تشکیل دهنده آنها و همچنین فرآیندهای بیولوژیک تولید آنها

4-4- آنچه که قبلاً در فنون و صنایع پیش بینی شده باشد.

سایر موارد مستثنی از شمول حمایت حق اختراع که در ماده 4 قانون ثبت اختراعات... مصوب 1386 ذکر گردیده اند عبارتند از:

1-4- طرحها و قواعد یا روشهای انجام کار تجاری و سایر فعالیتهای ذهنی و اجتماعی

2-4- کشفیات، نظریه های علمی، روشهای ریاضی و آثار هنری

3-4- منابع ژنتیک و اجزا ژنتیک تشکیل دهنده آنها و همچنین فرآیندهای بیولوژیک تولید آنها

4-4- آنچه که قبلاً در فنون و صنایع پیش بینی شده باشد.

حقوق اعطایی به دارنده ورقه اختراع

❑ حقوق انحصاری برای بهره برداری

❑ قابلیت انتقال قهری و قراردادی حقوق (لزوم ثبت قرارداد اجازه بهره برداری در اداره مالکیت صنعتی)

مدت حمایت :

❑ 20 سال از تاریخ تسلیم اظهارنامه

❑ لزوم تمدید سالانه و پرداخت هزینه سالانه

در قانون ثبت اختراعات ... مصوب 1386 به انحصاری بودن حقوق مخترع تصریح شده است. بند الف ماده (5) قانون یاد شده به صراحت مقرر می‌دارد: «حقوق اختراع ثبت شده منحصرأ به مخترع تعلق دارد.»

ماده 15 قانون موصوف نیز حقوق ناشی از گواهینامه اختراع را به شرح ذیل ذکر نموده است:

الف: بهره‌برداری از اختراع ثبت شده در ایران توسط اشخاصی غیر از مالک اختراع مشروط به موافقت مالک آن است.

ب: مالک می‌تواند علیه هر شخص که بدون اجازه او اقدام به بهره‌برداری از محصول یا فرآیند موضوع گواهینامه اختراع می‌نماید و به حق مخترع تعدی کند و یا عملی انجام دهد که ممکن است منجر به تعدی به حق مخترع شود به دادگاه شکایت کند.

با توجه به بند (د) قانون ثبت اختراعات... 1386 حقوق ناشی از اختراع ثبت شده قابل انتقال است و در صورت فوت صاحب حق به ورثه او منتقل می‌شود. معهذا به موجب ماده 48 قانون یاد شده تغییر در مالکیت اختراع به درخواست هر ذینفع از اداره مالکیت صنعتی انجام شده و به ثبت می‌رسد. همچنین به موجب ماده 50 نیز هرگونه قرارداد اجازه بهره‌برداری از اختراع ثبت شده یا اظهارنامه مربوط به آن بایستی به اداره مالکیت صنعتی تسلیم و اداره مزبور مفاد قرارداد را به صورت محرمانه حفظ ولی اجازه بهره‌برداری را ثبت و آگهی می‌کند. به موجب قسمت اخیر ماده یاد شده تأثیر قراردادهای اجازه بهره‌برداری از اختراع نسبت به اشخاص ثالث منوط به ثبت قرارداد در اداره مالکیت صنعتی به نحو مقرر در ماده 50 می‌باشد

به موجب ماده 16 قانون ثبت اختراعات... مصوب 1386 اعتبار گواهینامه اختراع پس از بیست سال از تاریخ تسلیم اظهارنامه اختراع منقضی می‌شود معهذا به منظور حفظ اعتبار گواهینامه یا اظهارنامه اختراع، پس از گذشت یکسال از تاریخ تسلیم اظهارنامه و قبل از شروع هر سال، مبلغی به عنوان هزینه سالانه پرداخت می‌شود که در صورت تأخیر بیش از 6 ماه در پرداخت آن حسب مورد اظهار نامه مربوط مسترد شده تلقی یا گواهینامه اختراع فاقد اعتبار می‌شود.

استثنائات حق اختراع

❑ شرایط سه گانه برای استثناء:

✓ استثنائات باید محدود باشند.

✓ استثنائات نباید مغایرتی غیر معقول با استفاده متعارف از حق اختراع داشته باشند.

✓ استثنائات نباید به منافع مشروع دارنده حق اختراع لطمه‌ای غیر معقول وارد بیاورند.

در موافقت نامه تریپس در ماده 28 استثنائاتی را در مورد حقوق مالک ذکر نموده و در ماده 30 نیز سه شرط را برای چنین استثنائاتی اعلام داشته است که عبارتند از:

1- استثنائات باید محدود باشند.

2- استثنائات نباید مغایرتی غیر معقول با استفاده متعارف از حق اختراع داشته باشند.

3- استثنائات نباید به منافع مشروع دارنده حق اختراع لطمه‌ای غیر معقول وارد بیاورند

موارد استثناء قانونی در حقوق ایران:

- بهره برداری از کالاهایی که توسط مالک اختراع یا با توافق او در بازار ایران عرضه می‌شود.
- استفاده از وسایل موضوع اختراع در هواپیماها، وسائط نقلیه زمینی یا کشتی‌های سایر کشورها که به طور موقت یا تصادفاً وارد حریم هوایی، مرزهای زمینی یا آبهای کشور می‌شود.
- بهره‌بردارهایی که فقط با اهداف آزمایش دربارۀ اختراع ثبت شده انجام می‌شود.
- بهره‌برداری توسط هر شخص که با حسن نیت قبل از تقاضای ثبت اختراع یا در مواقعی که حق تقدم تقاضا شده است، قبل از تاریخ تقاضای حق تقدم همان اختراع، از اختراع استفاده می‌کرده یا اقدامات جدی و موثری در جهت آماده شدن برای استفاده از آن در ایران به عمل می‌آورده است.

در قانون ثبت اختراعات... مصوب 1386 ایران اینگونه استثنائات ذکر شده است. بند ج ماده 15 تصریح می‌دارد:

«حقوق ناشی از گواهینامه اختراع شامل موارد زیر نمی‌شود:

- 1- بهره برداری از کالاهایی که توسط مالک اختراع یا با توافق او در بازار ایران عرضه می‌شود.
- 2- استفاده از وسایل موضوع اختراع در هواپیماها، وسائط نقلیه زمینی یا کشتی‌های سایر کشورها که به طور موقت یا تصادفاً وارد حریم هوایی، مرزهای زمینی یا آبهای کشور می‌شود.
- 3- بهره‌بردارها بی که فقط با اهداف آزمایشی درباره اختراع ثبت شده انجام می‌شود.
- 4- بهره‌بردار توسط هر شخص که با حسن نیت قبل از تقاضای ثبت اختراع یا در مواقعی که حق تقدم تقاضا شده است، قبل از تاریخ تقاضای حق تقدم همان اختراع، از اختراع استفاده می کرده یا اقدامات جدی و موثری در جهت آماده شدن برای استفاده از آن در ایران به عمل می‌آورده است.»

مجوزهای اجباری بهره برداری از اختراع

- مجوزهای اجباری اداری
- موارد صدور مجوز:
- سلامت عمومی
- امنیت ملی
- اقتضائات اقتصاد ملی

در ماده 17 قانون ثبت اختراعات 1386 موارد استثنا دیگری نیز ذکر شده که براساس آن دولت یا شخص مجاز از طرف آن می‌توانند از اختراع بهره‌برداری نمایند بدون آنکه اخذ موافقت مالک شرط باشد. این موارد که از آن به عنوان مجوزهای بهره‌برداری اجباری نیز یاد می‌کنند، عبارتند از:

- 1- مواردی که استفاده دولت یا اشخاص ثالث از اختراع به جهت منافع عمومی مانند امنیت ملی، تغذیه، بهداشت یا توسعه سایر بخشهای حیاتی اقتصادی کشور ضروری باشد با تشخیص کمیسیون موضوع بند (1) ماده 17

بهره‌برداری مالک مغایر با رقابت آزاد باشد با تشخیص کمیسیون موضوع بند (1) ماده 17

به موجب بند (ب) ماده یاد شده بهره‌برداری بایستی محدود به منظوری باشد که در مجوز آمده و مشروط به پرداخت مبلغ مناسب به مالک مذکور با در نظر گرفتن ارزش اقتصادی مورد اجازه باشد. از طرفی هرگاه مالک اختراع ادعای مرتفع شدن شرایط و اوضاع و احوالی که باعث اتخاذ تصمیم شده باشد و یا ادعا نماید سازمان دولتی یا شخص ثالثی که مجاز به بهره‌برداری از اختراع شده نتوانسته است طبق مفاد تصمیم و شرایط آن عمل نماید، با تشخیص کمیسیون مورد نظر اجازه بهره‌برداری لغو، حسب مورد اجازه بهره‌برداری به مالک یا بهره‌بردار دیگر داده می‌شود (بند ج ماده 17).

در ماده 17 چگونگی طرح درخواست بهره‌برداری از اختراع و تصمیم‌گیری کمیسیون و شرایط شکلی و ماهوی صدور اجازه به تفصیل ذکر گردیده و همچنین در بند (د) ماده یاد شده مقرر گردیده است

تعریف علامت تجاری

□ ماده (1) قانون ثبت علائم تجاری و اختراعات مصوب سال 1310 :

«علامت تجاری عبارتست از هر قسم علامتی است اعم از نقش، تصویر، رقم، حرف، عبارت، مهر، لفاف و غیر آن که برای امتیاز و تشخیص محصول صنعتی، تجاری یا فلاحتی اختیار می‌شود...»

□ بند (الف) ماده 30 قانون ثبت اختراعات، طرحهای صنعتی و علائم تجاری - 1386 :

«علامت

یعنی هر نشان قابل رویتی که بتواند کالاها یا خدمات اشخاص حقیقی یا حقوقی را از هم متمایز سازد»

«علامت تجاری وسیله ایست که به تاجر یا تولید کننده جنس اجازه می‌دهد اجناس خود را از اجناس سایرین مشخص سازد» یا تاجری که خدماتی را ارائه می‌کند خدمات خود را از سایر خدمات مشابهی که دیگران ارائه می‌کنند متمایز می‌کند. ماده (1) قانون ثبت علائم تجاری و اختراعات مصوب سال 1310 علامت تجاری را اینگونه تعریف نموده بود:

«علامت

تجارتی عبارتست از هر قسم علامتی است اعم از نقش، تصویر، رقم، حرف، عبارت، مهر، لفاف و غیر آن که برای امتیاز و تشخیص محصول صنعتی، تجاری یا فلاحتی اختیار می‌شود. ممکن است یک علامت تجاری برای تشخیص محصول جماعتی از زارعین یا ارباب صنعت یا تجار و یا محصول یک شهر و یا یک ناحیه از مملکت اختیار شود.»

بند (الف) ماده 30 قانون جدید التصویب ثبت اختراعات، طرحهای صنعتی و علائم تجاری مصوب 1386 «علامت» را این گونه تعریف نموده است:

«علامت

یعنی هر نشان قابل رویتى كه بتواند کالاها یا خدمات اشخاص حقیقى یا حقوقى را از هم متمایز سازد»

در این

ماده بر خلاف تعریف جهانی علائم تجارى از جمله اسناد بین المللى مربوط با قید «قابل رویت» بسىارى از علائم جدیدى كه امروزه به عنوان مصادیق مجاز علامت تجارى از آنها استفاده مى شود نظیر علائم صوتى و چشایی را از شمول تعریف خارج ساخته است

اهداف حمایت از علائم تجارى

حمایت از مصرف کننده

حمایت از رقابت منصفانه تجارى

انواع علائم تجارى

علائم جمعى

علائم تأییدى

علائم مشهور

سایر علائم

علائم تجارى حسب مورد به انواعى تقسیم کرده اند كه در اینجا به برخى از این انواع مى پردازیم.

1- علائم تجارى جمعى :علائم جمعى در مقابل علائم فردى قرار مى گیرد، علائم فردى برای اشخاص معین حقیقى یا حقوقى استعمال مى شود و مشخص کننده محصولات تجارى متعلق به آنها مى باشد. ولی علائم تجارى جمعى برای تمیز محصولات محل معین یا اشخاص تهیه کننده آنها استفاده مى شود. لذا علائم جمعى معمولاً متعلق به انجمنها، نهادها یا گروهایی است كه اعضای آنها به دلیل پاره ای ویژگیها و خصوصیات برجسته خود را به این علائم معرفی مى نمایند مانند انجمن های حسابداری یا مهندسی، در این حالت ممكن است علامت جمعى تحت مالکیت موسسه ای باشد كه خود از آن علامت جمعى استفاده ننموده بلکه اعضایش از آن استفاده مى کنند.

2- علائم تصدیقى یا تأییدى

علائم تصدیقى یا تأییدى بر خلاف علائم جمعى نشان دهنده عضویت تولید کننده کالا یا ارائه کننده خدمات در یک موسسه یا انجمن نبوده بلکه بیانگر وجود استاندارد مشخصى در محصول یا خدمات ارائه شده مى باشد. براین اساس علائم تصدیقى بر خلاف علائم جمعى ناظر بر وجود

استانداردهای کیفی خاصی است که در محصول یا خدمات ارائه شده وجود دارد و در سراسر جهان شناخته شده است. مانند استانداردهای ISO 9000 .

3-علائم مشهور

علائم مشهور در واقع آن دسته از علائم تجاری هستند که مورد شناخت وسیعی از عموم مردم باشد و معیار برای این تشخیص در واقع تشخیص مردمی با ضریب هوشی متنوع که با «احساس» و سپس «توجه» به علامت از طریق حواس پنجگانه خود، اطلاعات پیشین خود را دسته بندی نموده ، فوراً محصول یا خدمات مورد نظر علامت را «ادراک» می کنند. این علائم حتی اگر به ثبت نیز نرسیده باشند باز مورد حمایت هستند.

4- سایر انواع علائم

نویسندگان حقوقی انواع دیگری از علائم را ذکر کرده اند که در اینجا صرفاً به ذکر عناوین آنها بسنده می کنیم.

علائم ساده و علائم مرکب ، علائم کتبی و علائم تصویری و علائم صوتی ، علائم غیر مادی

منابع بین المللی حمایت از علائم تجاری

1- کنوانسیون پاریس راجع به حمایت از مالکیت صنعتی - 1883

در سال 1337 ایران به این کنوانسیون ملحق شده است

2- موافقت نامه مادرید راجع به ثبت بین المللی علائم - 1891

در سال 1382 ایران به این کنوانسیون ملحق شده است

اولین منبع بین المللی در زمینه حمایت از علائم تجاری کنوانسیون پاریس راجع به حمایت از مالکیت صنعتی می باشد. این کنوانسیون در سال 1883 به تصویب رسیده و در سال 1884 لازم الاجرا گردید. و براساس آن کشورهای متعاقد ملزم به حمایت از علائم تجاری شده و مکلف گردیدند که اصل مهم «حق رفتار ملی» را رعایت نموده به نحوی که همان حمایتی را که از اتباع خود می کنند در مورد اتباع سایر کشورهای عضو کنوانسیون معمول دارند.

ایران نیز در سال 1337 با تصویب قانون اجازه الحاق دولت ایران به اتحادیه عمومی بین المللی معروف به پاریس به عضویت قطعی این کنوانسیون درآمد.

موافقت نامه مادرید راجع به ثبت بین المللی علائم نیز یکی دیگر از منابع بین المللی در زمینه علائم تجاری است. این موافقت نامه در جهت برپایی یک سیستمی برای ثبت بین المللی علائم در سال 1891 به تصویب رسید. این موافقت نامه به مالک یک علامت تجاری این امکان را می دهد که از طریق یک تقاضای جدید درخواست ثبت علامت در سایر کشورهای متعاقد موافقت نامه را بنماید.

دولت جمهوری اسلامی ایران نیز در 1382 به این موافقت نامه و پروتکل آن پیوست .

3- موافقت نامه نیس در مورد طبقه بندی بین المللی کالاها و خدمات به منظور ثبت علائم - 1957

وضعیت الحاق ایران : عدم الحاق

* در اجرای بند (3) ماده 23 قانون ثبت علائم و اختراعات مصوب سال 1310 با تصویب رئیس قوه قضائیه اداره مالکیت صنعتی در طبقه بندی کالا و خدمات دقیقاً موافقت نامه نیس را مورد عمل قرار می دهد

این موافقت نامه در سال 1957 به منظور ارائه یک طبقه بندی برای کالاها و خدمات جهت ثبت علائم تجاری و خدماتی تصویب شد که براساس آن یک فهرست طبقات مرکب از 34 طبقه برای کالاها و 11 طبقه برای خدمات و یک فهرست الفبایی کالاها و خدمات پیش بینی شده است. ادارات ثبت علائم تجاری کلیه کشورهای متعاقد بایستی برای هر مورد ثبت جداگانه، نشانه طبقات را درج نمایند. با وجود این که عضویت کشورهای عضو کنوانسیون پاریس در این معاهده آزاد است اما تاکنون دولت جمهوری اسلامی ایران به این معاهده ملحق نگردیده است معهداً در اجرای بند (3) ماده 23 قانون ثبت علائم و اختراعات مصوب سال 1310 با تصویب رئیس قوه قضائیه اداره مالکیت صنعتی در طبقه بندی کالا و خدمات دقیقاً موافقت نامه نیس را مورد عمل قرار می دهد

4- پروتکل مادرید: در خصوص اصلاح موافقت نامه مادرید راجع به ثبت بین المللی علائم - 1989

وضعیت الحاق ایران: الحاق در سال 1382

5- معاهده حقوق علائم تجاری

سال تصویب: 1994

وضعیت الحاق ایران : عدم الحاق

موافقت نامه مادرید راجع به ثبت بین المللی علائم در سال 1989 به موجب یک پروتکل مورد اصلاح و بازبینی قرار گرفت. این پروتکل واجد مقرراتی از جمله در خصوص نحوه تقدیم تقاضای ثبت یک علامت به اداره یک طرف متعاقد، آثار و حمایت های ناشی از ثبت بین المللی علامت در مدت حمایت و حق تقدم هر ثبت بین المللی و سایر موضوعات دیگر است و از اول نوامبر سال 2000 قابل اجرا شده است . این پروتکل نیز به همراه اصل موافقتنامه مادرید و آیین نامه مشترک موافقتنامه مادرید راجع به ثبت بین المللی علائم در سال 1382 مورد پذیرش دولت جمهوری اسلامی ایران واقع شد.

معاهده حقوق علائم تجاری نیز در سال 1994 به تصویب رسیده و هدف از این معاهده تبدیل سیستم های ثبت علائم تجاری ملی و منطقه ای به سیستم هایی است که کاربر پسند باشد. تاکنون دولت جمهوری اسلامی ایران به این معاهده ملحق نگردیده است.

منابع بین المللی حمایت از علائم تجاری

6- موافقت نامه راجع به جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری (تریپس) - 1994

❑ وضعیت الحاق ایران: عدم الحاق

❑ این موافقتنامه به عنوان دومین ابزار حقوقی جهانی در حمایت از مالکیت صنعتی است

منابع حقوقی داخلی حمایت از علائم تجاری

قوانین ملی

1- قانون ثبت و حمایت از علائم تجاری و صنعتی - 1304

2- قانون ثبت علائم تجاری و اختراعات - 1310

3- قانون تجارت الکترونیک - 1382

3- قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری - 1386

شرایط ماهوی حمایت از علائم تجاری

1- علامت باید وجه تمایز داشته باشد

بر اساس بند (الف) ماده 32 قانون 1386 چنانچه علامت:

«نتواند کالاها یا خدمات یک مؤسسه را از کالاها یا خدمات مؤسسه دیگر متمایز سازد» قابل ثبت نیست.

(ادامه) شرایط ماهوی حمایت از علائم تجاری

2- علامت گمراه کننده نباشد: (بند ج) ماده 32 قانون 1386)

3- غیر قانونی یا غیر اخلاقی نباشد

بر اساس بند (ب) ماده 32 قانون ثبت اختراعات 1386 در صورتی که «خلاف موازین شرع و نظم عمومی یا اخلاق حسنه باشد» قابل ثبت نخواهد بود.

شرایط شکلی حمایت از علائم تجاری

- منوط بودن حمایت به ثبت علامت مگر در مورد علائم مشهور
- ارجاع شرایط شکلی به نظامهای حقوقی ملی
- مرجع ملی ثبت: اداره کل مالکیت صنعتی
- نحوه ثبت:
- ✓ ارائه اظهارنامه
- ✓ انتشار آگهی ثبت
- ✓ بررسی اعتراضات (در صورت اعتراض)
- ✓ ثبت علامت

مدت حمایت از علامت

- موافقت نامه تریپس: هفت سال می باشد که به طور نامحدود قابل تجدید و تمدید برای دوره های هفت ساله است.
- انگلیس: 10 سال از تاریخ ثبت علامت (قانون علائم تجاری - 1994)
- فرانسه: 10 سال: مبدأ مدت مزبور از تاریخ طرح تقاضای ثبت است.
- ایران: 10 سال می باشد که برای دوره های متوالی حسب درخواست مالک و با پرداخت هزینه های مقرر قابل تمدید خواهد بود. (ماده 14 قانون ثبت علائم و اختراعات - 1310 و بند (د) ماده 40 قانون ج ثبت اختراعات - 1386)

حقوق دارنده علامت تجاری

1- حق مالکیت و استعمال انحصاری برای دارنده علامت

❑ ماده (2) قانون ثبت علائم و اختراعات مصوب 1310: «حق استعمال انحصاری علامت تجارتي فقط برای کسی شناخته خواهد شد که علامت خود را به ثبت رسانیده باشد.»

❑ - حکم مقرر در بند (الف) ماده 40 قانون سال 1386 دقیقاً متضمن انحصاری بودن مالکیت دارنده علامت ثبت شده است

2- حق تعقیب نقض کنندگان حقوق دارنده علامت تجاری

3- حق واگذاری موقت یا دائم حقوق ناشی از ثبت علامت

❑ فروش مالکیت علامت (تغییر مالکیت)

❑ دادن اجازه بهره‌برداری موقت از علامت به دیگری

* بر اساس قانون ثبت اختراعات... سال 1386 در جهت حفظ نقش نظارتی اداره مالکیت صنعتی، ثبت هرگونه قرارداد انتقال مالکیت در اداره مزبور الزامی شده است.

ضرورت استعمال علامت ثبت شده توسط مالک

❑ - بند 3 ماده 15 موافقت‌نامه تریپس به اعضاء اجازه می‌دهد تا ثبت علامت را به استفاده از آن منوط نموده و در صورت عدم استفاده از علامت ثبت شده به مدت سه سال مثالی آنرا ابطال نمایند.

❑ - به موجب قسمت اخیر ماده 41 قانون ثبت اختراعات - 1386 ایران نیز :

«هر ذینفع که ثابت کند که مالک علامت ثبت شده شخصاً یا بوسیله شخصی که از طرف او مجاز بوده است، آن علامت را حداقل به مدت سه سال کامل از تاریخ ثبت تا یک ماه قبل از تاریخ درخواست ذینفع استفاده نکرده است می‌تواند لغو آنرا از دادگاه تقاضا کند...»

ضمانت اجراهای نقض علامت دیگری

1- ضمانت اجراهای مدنی

❑ جبران خسارات وارده به مالک

❑ ابطال ثبت

❑ دستور توقف نقض حقوق ناشی از علامت

2- ضمانت اجرای کیفی

مجازات جزای نقدی از ده میلیون ریال تا پنجاه میلیون ریال یا حبس تعزیری از نود و یک روز تا شش ماه یا هر دو آنها

کارگاه پنجم - بخش هشتم - دفتر توسعه فناوری سلامت